

تحلیل ابعاد پایداری گردشگری در شهرستان پاوه

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۲/۰۸ | تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۱/۳۰

سهراب امیریان^۱

مقاله پژوهشی

چکیده

یکی از راهبردهایی که به تازگی در اغلب کشورهای جهان به آن توجه شده توسعه و گسترش گردشگری در نواحی محرومی است که قابلیت‌های لازم برای گسترش گردشگری را دارند. بخش بسیار مهمی از فعالیت‌های گردشگری در دنیا بر پایه بهره‌مندشدن از طبیعت است که امروزه بوم‌گردی نام گرفته است. شهرستان پاوه، به دلیل داشتن جاذبه‌های فراوان طبیعی و تاریخی، قابلیت جذب گردشگران بسیاری را دارد. هدف این مقاله بررسی و تحلیل وضعیت گردشگری در شهرستان پاوه با تأکید بر ابعاد پایداری است. روش تحقیق توصیفی-تحلیلی و روش جمع‌آوری اطلاعات کتابخانه‌ای (اسنادی) و میدانی (پرسش‌نامه و مصاحبه) است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، از روش‌های آماری (توصیفی و استنباطی) از جمله آزمون t تک‌نمونه‌ای و آزمون کولموگروف استفاده شده است. نتایج حاصل از بررسی وضعیت گردشگری و بوم‌گردی منطقه نشان می‌دهد که بوم‌گردی در هیچ‌کدام از شاخص‌های مربوط به ابعاد اقتصادی و زیست‌محیطی و همچنین شاخص‌های مربوط به ابعاد اجتماعی-فرهنگی پایدار نیست. درکل، نتایج حاصل نشان داد که گردشگری و بوم‌گردی در منطقه پاوه پایدار نیست و همین امر آسیب‌پذیری آن را افزایش می‌دهد. بنابراین، برنامه‌ریزی جامع، مناسب و قابل اجرا از الزامات گردشگری این منطقه است و توجه شایانی را می‌طلبد.

واژگان کلیدی: گردشگری، ابعاد گردشگری، پایداری، شهرستان پاوه

^۱ استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران؛ s_amirian@pnu.ac.ir

هرچند سیروس‌سیاحت و گردشگری پدیده‌ای دیرپا و کهن است و عمری به قدمت تاریخ و تمدن بشری دارد، به سبب ضرورت‌های زمان، همراه با توسعه و گسترش فناوری، نیاز به استراحت، تفریح و تمدد اعصاب، بیش از هر زمان دیگری در این عصر نمود پیدا کرده است (فاضل‌نیا و هدایتی، ۱۳۸۹: ۱۴۶ و ۱۴۷). به‌طورکلی، انگیزه اکثریت گردشگران از مسافرت، استفاده از آب‌وهوای خوش، مناظر مطلوب، دریانوردی، ماهیگیری، قایق‌رانی، کوهنوردی، شکار و بهره‌گیری از آب‌های معدنی است (طلیعه علیا، ۱۳۹۰: ۱۳۰). صنعت گردشگری دومین منبع درآمد بیش از ۴۹ کشور در حال توسعه به‌شمار می‌آید و راهبردی برای افزایش درآمد و فقرزدایی این کشورها است (مقصودی و همکاران، ۱۳۹۰: ۲۶). بر این اساس، یکی از راهبردهایی که در بیشتر کشورهای جهان بدان توجه شده توسعه و گسترش گردشگری در نواحی محروم و دارای قابلیت‌های لازم برای گسترش گردشگری است. بخش مهمی از فعالیت‌های گردشگری در دنیا برپایه بهره‌مندشدن از طبیعت است که امروزه بوم‌گردی نام گرفته است. چشم‌اندازها و مناظر زیبای طبیعت مانند سواحل دریاها، دریاچه‌ها، تالاب‌ها و بیشه‌زارها از کانون‌ها و جاذبه‌های بوم‌گردی هستند (فاضل‌نیا و هدایتی، ۱۳۸۹: ۱۴۶ و ۱۴۵). این نوع از گردشگری، فعالیت‌های فراغتی انسان را بیشتر در طبیعت امکان‌پذیر می‌کند و مبتنی بر مسافرت‌های هدفمند همراه با دیدار و برداشت‌های فرهنگی و معنوی از جاذبه‌های طبیعی و لذت‌جویی از پدیده‌های گوناگون آن است (رضاییان و همکاران، ۱۳۸۷: ۹۲). بوم‌گردی در میان گزینه‌های گوناگون گردشگری، به‌واسطه اهداف آن، شامل تلاش برای حفاظت از محیط‌زیست، التزام به جوامع محلی و احترام به ویژگی‌های فرهنگی آن‌ها از جمله گزینه‌های برنامه‌ریزی هستند که بیشترین سازگاری را با مفهوم توسعه پایدار دارند (مافی غلامی و یارعلی، ۱۳۹۱: ۳۲). ایران، با داشتن زیست‌بوم‌های گوناگون، قابلیت بسیاری در توسعه بوم‌گردی دارد. تفاوت‌های آب‌وهوایی، همراه با چشم‌اندازها و اکوسیستم‌های طبیعی، چشم‌اندازهای طبیعی ویژه‌ای را ایجاد کرده که بر غنای گونه‌ای و تنوع زیستی آن افزوده

است. بوم‌گردی (اکوتوریسم) راهی برای حفظ چشم‌اندازها و حفاظت از غنای زیستی و ذخایر طبیعی چنین مناطقی است. با گسترش و توسعه اکوتوریسم امکان ایجاد کاربری‌های اقتصادی میسر و اعتبار لازم برای حفظ پایداری زیست‌گاه‌ها تأمین خواهد شد (سپهر و صفرآبادی، ۱۳۹۱: ۱۳۸). بوم‌گردی بخشی از گردشگری است و شکوفایی آن در کشور نیازمند راهبردهای مشخص و جامع است. شهرستان پاوه در استان کرمانشاه واقع است. این شهرستان، ضمن داشتن جاذبه‌های فراوان طبیعی، مذهبی، تاریخی و فرهنگی، متأسفانه به دلیل شناخت کم، مرزی بودن، کمبودهای ساختاری و نبود یک راهبرد مدیریتی مناسب، نتوانسته در خصوص جذب گردشگر عملکرد شایسته‌ای داشته باشد. از آنجایی که شهرستان پاوه در منطقه مرزی استان کرمانشاه قرار دارد، اهمیت بوم‌گردی برای توسعه و رشد و گسترش این شهر ضروری است. پاوه منطقه‌ای گردشگری است که حوزه اطرافش (به‌خصوص منطقه غرب کشور) به آن مراجعه می‌کنند و، در این مقصد، گردشگران با اجتماع و محیط‌زیست محلی تعامل می‌کنند. این تعامل به تأثیراتی در جمعیت محلی و محیط منجر می‌شود که می‌تواند منفی یا مثبت باشد؛ مثلاً، به تخریب محیط‌زیست محلی منجر شود یا برای اقتصاد محلی سودمند باشد. به دلیل آلودگی‌های زیست‌محیطی و دیگر مشکلات ناشی از گردشگری این‌طور به‌نظر می‌رسد که گردشگری در شهرستان پاوه از الزامات پایداری پیروی نمی‌کند. در واقع، این پژوهش در پی پاسخ‌گویی به این سؤال است که وضعیت ابعاد و شاخص‌های گوناگون گردشگری، به‌ویژه از لحاظ پایداری، در شهرستان پاوه چگونه است؟

مبانی نظری

گردشگری به‌منزله شکل بااهمیتی از فعالیت انسانی تأثیرات بسیاری در محیط ایجاد می‌کند. این تأثیرات در منطقه مقصد، جایی که گردشگران با محیط محلی، اقتصاد، فرهنگ و جامعه تعامل دارند، بسیار مشهود است. از این رو، می‌توان تأثیرات گردشگری را تحت عناوین تأثیرات اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی و زیست‌محیطی بررسی کرد (میسون،

۱۳۹۰: ۴۸). گردشگری یکی از بزرگ‌ترین فعالیت‌ها در سطح جهان است و تبادلات مالی و بین‌المللی در گردشگری قابل‌قیاس با تبادلات موجود در صنعت نفت و جنگ‌افزار است (Wall, 1997). گردشگری پایدار نوعی جهانگردی است که نیاز مسافران، صنعت گردشگری و جوامع میزبان امروز را برآورده می‌کند، بدون این‌که توانایی نسل‌های آینده را برای رفع نیازهایشان به یغما ببرد. به همین دلیل است که بوم‌گردی نقش مهمی در این مفهوم بازی می‌کند. اشکال جایگزین گردشگری (مثل بوم‌گردی، گردشگری سبز و زمین‌گردشگری) تلاشی بوده است که با هدف توجه بیشتر به گردشگری پایدار انجام شده است (Yoo et al., 2000). شکل‌گیری گردشگری پایدار در ابتدای دهه ۱۹۹۰ به‌ظهور رسید و، از آن زمان تاکنون، به‌گونه‌ای روزافزون، به‌منزله پارادایمی برجسته، برنامه‌ریزی و مدیریت بخش گردشگری جهان معاصر را تحت‌تأثیر قرار داده است. نگرانی‌ها درخصوص محیط‌زیست از دهه ۱۹۷۰ شروع شد و سرانجام به مفهوم توسعه پایدار و گردشگری پایدار نزدیک شد. این روند ادامه یافت و، در این قرن، همه‌گیر شد. گردشگری پایدار محبوبیت خود را در دهه ۱۹۹۰، به‌منزله نتیجه تحقیقات چندین محقق و همچنین افزایش آگاهی از آسیب‌های وارده بر محیط‌زیست و فرهنگ مقاصد گردشگری ناشی از گردشگری، به‌دست آورد (Stoddard et al., 2008). توسعه پایدار منافع صنعت گردشگری و محققان گردشگری را جلب کرده است. مثلاً، ادوارد اینسکیپ بیان می‌کند که «توسعه پایدار در هر مقیاسی از توسعه گردشگری، از مجموعه‌های گردشگری بزرگ گرفته تا گردشگری با منافع خاص و محدود، کاربرد دارد و پایداری بستگی به این دارد که چقدر برنامه‌ریزی به‌درستی شکل گرفته و با ویژگی‌های خاص محیط‌زیست یک ناحیه، اقتصاد و جامعه و مدیریت مستمر گردشگری مرتبط است». این مفهوم با اندکی تغییر به «گردشگری پایدار» تبدیل می‌شود (Wall, 1997). گردشگری پایدار با الهام‌گرفتن از تعریف توسعه پایدار عبارت است از گردشگری‌ای که نیازهای نسل حاضر را پاسخ دهد، بدون این‌که از ظرفیت‌های مربوط به نسل‌های آینده بکاهد. گردشگری پایدار به‌نحوی برنامه‌ریزی و اجرا می‌شود که در محیط‌زیست، اقتصاد و فرهنگ جامعه میزبان اثر منفی نگذارد (زاهدی، ۱۳۹۳: ۱۱۱). در گردشگری

پایدار، هدف اصلی ارائه روش‌های منطقی در بهره‌گیری از منابع طبیعی و انسانی و پرهیز از به‌کارگیری غیرعلمی این منابع است. توسعه پایدار گردشگری دارای سه جنبه است: ۱- حفاظت از محیط‌زیست، ۲- حفظ منابع و میراث فرهنگی و ۳- حرمت و احترام به جوامع (ابراهیم‌زاده، ۱۳۹۴: ۵). فلسفه توسعه پایدار گردشگری گذار از رویکردهای سنتی اقتصادی در توسعه گردشگری به رویکردی کلی‌نگرتر (نظام‌مندتر) را نشان می‌دهد. در این رویکرد، نه تنها به نیازهای بازار، بلکه به نیازهای جامعه و محیط طبیعی توجه می‌شود. گردشگری باید به جامعه محلی سود برساند، اقتصاد محلی را تقویت کند، نیروی کار محلی را استخدام کند و، به‌صورت پایدار، از منابع و مواد اکولوژیک، تولیدات کشاورزی و مهارت‌های سنتی محلی استفاده کند. برای تضمین هدایت جریان منافع گردشگری به‌سمت جامعه محلی، سازوکارهای مربوطه، که شامل مجموعه‌ای از سیاست‌ها و قوانین است، باید به‌درستی طراحی و اجرا شود. فعالیت‌های گردشگری باید به ویژگی‌های اکولوژیک و ظرفیت‌های محیط محلی توجه کند و همه تلاش‌ها باید با احترام به شیوه زندگی سنتی و فرهنگ‌های محلی هم‌سو باشد. رس اشاره می‌کند که توسعه پایدار گردشگری باید تغییر اجتماعی اقتصادی مثبتی باشد که در سیستم‌های فرهنگی، اکولوژیک و اجتماعی جامعه محلی تأثیر منفی نگذارد و تحقق موفقیت‌آمیز آن به فرایندهای منسجم سیاسی، برنامه‌ریزی، مدیریت، پایش، کنترل و یادگیری اجتماعی نیاز دارد. همچنین، کارایی سیاسی آن به مشارکت فعال ساکنان محلی بستگی دارد که در دولت، نهادهای اجتماعی، همه‌ذی‌نفعان و فعالیت‌های بخش خصوصی اثر می‌گذارد. در این تعریف آمده است که توسعه پایدار گردشگری فرایندی است که با کیفیت زندگی جامعه میزبان، تأمین تقاضای بازدیدکنندگان و، به همان نسبت، با حفاظت منابع محیط طبیعی و انسانی ارتباط دارد. به‌طورکلی، به‌نظر می‌رسد که توسعه پایدار گردشگری و اصول آن، در مقایسه با راهبردهای سنتی کلاسیک گردشگری، با منافع و علایق جامعه محلی بیشتر در توافق و سازگاری است. به‌ویژه این‌که مفهوم توسعه پایدار گردشگری بر این دلالت دارد که مردم محلی باید نوع توسعه مناسب و مطلوب منطقه خود را تعیین کنند. علاوه بر این، نوع توسعه

فعالیت‌های گردشگری باید شیوه زندگی، عادات و آداب مردم محلی و ارتباط آن‌ها با محیط طبیعی را منعکس سازد. توسعه پایدار گردشگری مسیر هماهنگی از توسعه را حمایت می‌کند که باید از نظر اکولوژیکی پاسخ‌گو، از نظر اجتماعی سازگار، از نظر فرهنگی درخور، از نظر سیاسی عادلانه، از نظر تکنولوژیکی مورد حمایت و سرانجام از نظر اقتصادی نیز برای جامعه محلی میزبان کارآمد باشد (قدمی و غلامیان‌بایی، ۱۳۹۳: ۱۱۱، ۱۱۲ و ۱۱۴). همچنین، اگر سطح استفاده از منابع گوناگون فراتر از توانایی تجدید آن نباشد، توسعه گردشگری پایدار حاصل می‌شود. علاوه بر این، گفته می‌شود که اصول توسعه پایدار گردشگری عبارت‌اند از (۱) حفظ کیفیت محیط، (۲) منافع جوامع محلی و گردشگران، (۳) حفظ پیوند بین گردشگری و محیط زیست، (۴) حفظ هماهنگی بین مردم محلی و محیط زیست، (۵) ایجاد شرایط پویای متناسب با ظرفیت جامعه محلی و (۶) همه‌ذی‌نفعان باید برای هدف و رسالتی واحد، یعنی تحقق توسعه پایدار، با هم تلاش کنند (Amerta, 2017)

پیشینه تحقیق

چیو و همکاران (2014)، در مقاله‌ای تحت عنوان «رفتار مسئولانه زیست‌محیطی در بوم‌گردی»، با استفاده از ۳۲۸ پرسش‌نامه، به کاوش درباره رفتار مسئولانه گردشگران از لحاظ زیست‌محیطی پرداختند. نتایج نشان داد که ارزش، رضایت و فعالیت درک‌شده می‌تواند رفتار مسئولانه گردشگران را از لحاظ زیست‌محیطی ارتقا دهد.

جلالنی (2012)، در مقاله‌ای تحت عنوان «درک مردم محلی درباره اثرات و اهمیت بوم‌گردی در سابانگ، پالوان، فیلیپین»، تأثیرات بوم‌گردی در جامعه محلی برحسب تولید معاش و تأثیر مردم و همچنین دیدگاه‌های جامعه محلی در خصوص تأثیر بوم‌گردی و اهمیت منابع طبیعی در صنعت توریسم را بررسی می‌کند. نتیجه مطالعه نشان می‌دهد که صنعت توریسم در منطقه منبع مهم درآمد برای بیشتر خانه‌داران است و نتیجه می‌گیرد که توسعه صنعت بوم‌گردی در سابانگ به تغییر معاش در میان مردم محلی منجر شده است.

لین و لو (2012)، در مقاله‌ای با عنوان «تصمیم‌گیری گروه‌فازی در ارزیابی قابلیت پایداری بوم‌گردی»، با استفاده از روش دلفی فازی، به بررسی روابط میان گردشگری، منابع، جامعه محلی، اقتصاد و اجتماع پرداختند. نتایج این مطالعه ابزار منسجم و باارزشی برای مدیریت پایدار مقصد فراهم کرده است.

کانیز و همکاران (2009)، در مقاله‌ای با عنوان «راهبرد توسعه: تجربیاتی از کاستاریکا»، تجربیات کاستاریکا را در بوم‌گردی و ارزیابی تأثیرات مثبت و منفی زیست‌محیطی، اقتصادی و اجتماعی توسعه بوم‌گردی در چهار مقصد گردشگری منعکس کرده‌اند. نتایج نشان می‌دهد که توسعه بوم‌گردی ماهیتی دوجبهی دارد.

نگارش و همکاران (۱۳۹۲)، در مقاله‌ای با عنوان «امکان‌سنجی توسعه گردشگری تالاب‌های پلدختر براساس مدل تحلیلی SWOT»، به امکان‌سنجی توسعه گردشگری منطقه پرداخته‌اند. نتایج نشان داد که میزان آسیب‌پذیری تالاب‌ها به سبب گردشگری زیاد است و نیازمند بازنگری و ارائه سیاست‌های مناسب با استفاده از قابلیت‌ها و توانمندی‌های منطقه است.

سپهر و صفراآبادی (۱۳۹۱)، در پژوهشی با عنوان «تحلیل شاخص‌های اثرگذار بر توسعه اکوتوریسم پایدار در مناطق بیابانی ایران»، به بررسی و تعیین ابعاد گوناگون اکوتوریسم با کمک الگوریتم دلفی پرداختند. یافته‌ها نشان دادند که پیامدهای مثبت بیش از پیامدهای منفی است و زمینه‌های رونق اقتصادی - اجتماعی جوامع بیابانی و حفاظت از طبیعت بیابان را در پی داشته است.

فاضل‌نیا و هدایتی (۱۳۸۹)، در پژوهشی با عنوان «راهبردهای مناسب برای توسعه گردشگری دریاچه زریوار»، با استفاده از مدل SWOT، به ارائه راهبرد برای توسعه گردشگری دریاچه زریوار پرداختند. نتایج نشان داد که سازوکار گردشگری دریاچه نیازمند بازنگری و ارائه سیاست‌های مناسب و همچنین مدیریت واحد به منظور رفع محدودیت‌ها و استفاده از قابلیت‌ها و توانمندی‌های آن است.

روش‌شناسی تحقیق

روش تحقیق حاضر توصیفی-تحلیلی و روش گردآوری اطلاعات کتابخانه‌ای (اسنادی) و میدانی (مشاهده، مصاحبه و پرسش‌نامه) است. این پژوهش، از لحاظ هدف، از نوع تحقیق کاربردی است. هدف پژوهش تحلیل و بررسی شاخص‌های گردشگری پایدار و نقش آن در توسعه پایدار گردشگری در شهرستان پاوه است. با توجه به موضوع، اهداف و پرسش‌های پژوهش، این مقاله به بررسی وضعیت پایداری و گردشگری پایدار در شهرستان پاوه پرداخته است. به‌طور خلاصه، روش تحقیق مبتنی بر مطالعات کتابخانه‌ای و پیمایشی است. در جدول ۱، ابعاد و شاخص‌های موردبررسی در این تحقیق ارائه شده است.

جدول ۱: ابعاد و شاخص‌های گردشگری پایدار
(یافته‌های نگارنده براساس پیشینه تحقیق، ۱۳۹۹)

بُعد اقتصادی	بُعد محیطی	بُعد اجتماعی - فرهنگی
اشتغال‌زایی	کاربری زمین	اشتغال زنان
درآمدزایی	آلودگی (آب، هوا، صدا)	حفظ آداب و رسوم
قیمت زمین	حفظ گونه‌های گیاهی و جانوری	تعامل و مشارکت
	آثار تاریخی	
	افزایش امکانات	
	خدمات زیربنایی	

در این پژوهش، پرسش‌نامه‌ای درباره «وضعیت بوم‌گردی» به‌منظور شناخت و بررسی وضعیت گردشگری و بوم‌گردی منطقه مورد مطالعه استفاده شده است. این پرسش‌نامه در سه بُعد پایداری یعنی اقتصادی، زیست‌محیطی و اجتماعی- فرهنگی طراحی شده است. هر یک از این ابعاد نیز دارای شاخص‌هایی است که گویه‌های پرسش‌نامه درخصوص این شاخص‌ها طراحی شده‌اند. برای سنجش روایی پرسش‌نامه، از روش روایی ظاهری استفاده شده که با نظرسنجی از خیرگان بهره‌برداری شده است. نتایج این نظرسنجی‌ها گویای آن است که پرسش‌نامه دارای روایی است. برای سنجش پایایی پرسش‌نامه، از فرمول آلفای کرونباخ استفاده شد. نتایج نشان می‌دهد که این پرسش‌نامه، با داشتن

آلفای ۰/۷۹، دارای پایایی است. از آنجایی که یکی از هدف‌های این پژوهش دستیابی به راهبردهای مناسب برای برنامه‌ریزی گردشگری و بوم‌گردی شهرستان پاوه است، جامعه آماری این تحقیق مدیران و متولیان گردشگری شهرستان پاوه به‌ویژه اعضای شوراهای اسلامی روستاهای پرجمعیت (بیش از دوست خانوار) شهرستان که ۷۵ نفر هستند. براساس جدول مورگان، حجم نمونه ۶۳ نفر تعیین شد و پرسش‌نامه براساس شیوه نمونه‌گیری تصادفی ساده (آیا مطمئن هستید؟ شیوه تصادفی ساده یعنی قرعه‌کشی! احتمالاً نمونه‌گیری در دسترس بوده است) بین ایشان توزیع شد، از ۶۳ پرسش‌نامه مذکور، ۶۰ پرسش‌نامه تکمیل و بازگشت داده و تحلیل شد.

تجزیه و تحلیل اطلاعات با استفاده از روش‌های آماری توصیفی (فراوانی، درصد فراوانی، میانگین و انحراف استاندارد) و آمار استنباطی (آزمون t تک‌نمونه‌ای و آزمون کولموگوروف اسمیرنوف) و همچنین با استفاده از نرم‌افزار SPSS انجام شد.

منطقه مورد مطالعه

شهرستان پاوه یکی از شهرستان‌های استان کرمانشاه است. شهرستان پاوه از شمال با شهرستان سروآباد و از شرق با شهرستان کامیاران در استان کردستان، از جنوب شرقی با شهرستان روانسر، از جنوب با شهرستان جوانرود و از غرب با مرز عراق همسایه است. شهر پاوه مرکز این شهرستان در ۲۱°۴۶ طول جغرافیایی و ۳°۳۵ عرض جغرافیایی و ارتفاع ۱۵۴۰ متری از سطح دریا واقع شده است. پاوه در ۱۱۲ کیلومتری راه کرمانشاه - پاوه و ۱۶۵ کیلومتری جنوب غربی شهر سنندج قرار دارد. آب‌وهوای منطقه نسبتاً سرد و مایل به معتدل و مرطوب است. شهرستان پاوه، با مساحت ۱۲۶۰ کیلومتر مربع، ۶ درصد مساحت استان را تشکیل می‌دهد. این شهرستان سه بخش، پنج شهر و پنج دهستان دارد و جمعیت آن ۶۰،۴۳۱ نفر است (مرکز آمار ایران: سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵). بخش عمده مردم شهرستان پاوه به زبان کردی هورامی و و بخشی هم به کردی جافی تکلم می‌کنند. گویش کردی هورامی از کهن‌ترین و اصیل‌ترین گویش‌های زبان کردی است.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

وضعیت و ابعاد گردشگری پایدار از نظر مدیران روستایی منطقه

گویه‌ها و سؤالات پرسش‌نامه «وضعیت گردشگری» از لحاظ فراوانی و درصد فراوانی بررسی شده که در قالب جدول ۲ آورده شده است.

جدول ۲: فراوانی و درصد فراوانی پاسخ‌ها

ابعاد	گویه	بسیار زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
اقتصادی	گردشگری منافع اقتصادی برای مردم منطقه و کسب و کارهای محلی دارد.	-	۱۳ ۲۱٪	۲۷ ۴۵٪	۲۰ ۳۳٪	-
	گردشگری، با ایجاد شغل‌های جدید در منطقه، بیکاری فصلی و دائم را کاهش داده است.	-	۱ ۱٪	۳۰ ۵۰٪	۲۲ ۳۶٪	۷ ۱۰٪
	مشاغل ایجادشده، بر اثر گردشگری در این منطقه، دائمی و در تمام طول سال فعال هستند.	-	۲ ۳٪	۹ ۱۵٪	۳۳ ۵۵٪	۱۶ ۲۶٪
	شغل بهتر را باید در بخشی به غیر از بخش گردشگری جست‌وجو کرد.	-	۱۰ ۱۶٪	۲۸ ۴۶٪	۱۹ ۳۱٪	۳ ۵٪
	گردشگری موجب جذب سرمایه‌گذاری‌های جدید در منطقه شده است.	-	۱۲ ۲۰٪	۳۹ ۶۵٪	۹ ۱۵٪	-
	بسیاری از کالاها و خدمات در منطقه، تحت‌تأثیر گسترش گردشگری، افزایش قابل‌توجهی یافته است.	-	۱۵ ۲۵٪	۳۰ ۵۰٪	۱۵ ۲۵٪	-
	توسعه گردشگری در این منطقه موجب گرانی زمین و مسکن شده است.	-	۱۷ ۲۸٪	۳۶ ۶۰٪	۶ ۱۰٪	۱ ۱٪
	به‌واسطه گردشگری فعالیت‌های اقتصادی منطقه در آینده رونق خواهد گرفت.	-	۲۱ ۳۵٪	۳۵ ۵۸٪	۴ ۶٪	-
	منطقه شما به‌منزله مقصدی گردشگری می‌تواند با سایر مناطق گردشگری نزدیک رقابت کند.	۱۰ ۱۶٪	۳۳ ۵۵٪	۱۵ ۲۵٪	۲ ۳٪	-
	محیطی	بسیاری از زمین‌های کشاورزی منطقه، بر اثر فعالیت‌های گردشگری، به مسکن، اقامتگاه و مانند آن‌ها تغییر کاربری داده‌اند.	-	-	۱ ۱٪	۴۴ ۷۳٪
مسئولان منطقه برنامه‌های خوبی در زمینه کنترل آلودگی‌های محیطی گردشگری دارند.		-	-	۲۰ ۳۳٪	۲۵ ۴۱٪	۱۵ ۲۵٪
زیبای و فاضلاب در سطح منطقه مطابق برنامه جمع‌آوری و دفع می‌شود.		-	۵ ۸٪	۲۷ ۶۱٪	۱۶ ۲۶٪	۲ ۳٪
مکان‌ها و واحدهای گردشگری منطقه دارای سیستم جمع‌آوری و دفن صحیح زباله هستند.		-	۳ ۵٪	۱۸ ۳۰٪	۲۸ ۴۶٪	۱۱ ۱۸٪
گسترش گردشگری در این منطقه باعث ایجاد سروصدا (آلودگی صوتی) شده است.		-	۲ ۳٪	۳۴ ۵۶٪	۲۳ ۳۸٪	۱ ۱٪
در منطقه، قانونی برای حفاظت از گونه‌های کمیاب و نادر گیاهی و جانوری وجود دارد.		-	۱ ۱٪	۳۳ ۵۵٪	۲۲ ۳۶٪	۴ ۶٪
گسترش گردشگری در این منطقه به بهبود وضع جاده‌ها، خیابان‌ها و ورود امکانات و خدمات عمومی (بهداشتی، درمانی و اداری و غیره) جدید کمک کرده است.		-	۵ ۸٪	۳۰ ۵۰٪	۲۴ ۴۰٪	۱ ۱٪
آثار و ابنیه‌های گردشگری و تاریخی منطقه در مقابل زلزله مقاوم‌سازی شده است.		-	۳ ۵٪	۴ ۶٪	۴۱ ۶۸٪	۱۲ ۲۰٪
از مناطق و سایت‌های ویژه (فرهنگی و طبیعی) حفاظت و حمایت ویژه‌ای می‌شود.		-	-	۱۶ ۲۶٪	۴۳ ۷۱٪	۱ ۱٪

ابعاد	گویه	بسیار زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
اجتماعی - فرهنگی	مردم از توسعه گردشگری در منطقه رضایت دارند.	-	۴ ۶٪	۳۶ ۶۰٪	۱۹ ۳۱٪	۱ ۷٪
	زنان پایه پای مردان در مشاغل گردشگری مشغول فعالیت هستند.	-	-	۱۲ ۲۰٪	۳۱ ۵۱٪	۱۷ ۲۸٪
	با ورود گردشگران، آداب و سنت‌ها و مراسم سنتی منطقه بهتر شده است.	-	-	۱ ۱٪	۳۰ ۵۰٪	۲۹ ۴۸٪
	مردم محلی دوست دارند با گردشگران و میهمانان منطقه ارتباط برقرار کنند.	-	۲ ۳٪	۴۴ ۷۳٪	۱۴ ۲۳٪	-
	گسترش گردشگری به زنده نگه داشتن فرهنگ محلی و حفظ هویت فرهنگی مردم منطقه کمک کرده است.	-	۱ ۱٪	۳۲ ۵۳٪	۲۷ ۴۵٪	-
	برای حل مشکلات و تصمیم‌گیری‌های مهم منطقه، مردم با اعضای شورا همکاری می‌کنند.	-	۸ ۱۳٪	۴۲ ۷۰٪	۲۰ ۱۶٪	-
	مراکز و نهادهای محلی موجود اطلاعات لازم درباره گسترش گردشگری را به مردم ارائه می‌دهند.	-	-	۱۳ ۲۱٪	۳۶ ۶۰٪	۱۱ ۱۸٪
	مسئولان منطقه دارای برنامه‌های خوبی در زمینه کنترل تعارضات فرهنگی جامعه میزبان با گردشگران هستند.	-	۲ ۳٪	۵ ۸٪	۱۷ ۲۸٪	۳۶ ۶۰٪
	مردم منطقه آگاهی و درک روشنی از نقش گردشگری پایدار (برنامه‌ریزی شده که منابع طبیعی و فرهنگی را حفظ کند) دارند.	-	۱ ۱٪	۲۰ ۳۳٪	۳۶ ۶۰٪	۳ ۵٪
	برنامه‌ها و دوره‌های آموزشی (مانند برگزاری نشست‌ها و جلسات) برای آگاه کردن مردم منطقه از نحوه حفاظت از منابع و جاذبه‌های گردشگری طراحی شده است.	-	-	۲ ۳٪	۳ ۵٪	۲۱ ۳۵٪
	به نظر شما، این منطقه به منزله مقصدی گردشگری چقدر جذابیت و قابلیت برای توسعه و گسترش گردشگری دارد؟	۱۷ ۲۸٪	۳۹ ۶۵٪	۴ ۶٪	-	-
	تا چه حدی موافق گسترش گردشگری در منطقه خود هستید؟	-	۱۳ ۲۱٪	۳۰ ۵۰٪	۱۵ ۲۵٪	۲ ۳٪

همان‌طور که جدول ۲ نشان می‌دهد، مدیران روستایی منطقه با نگاه نسبتاً منفی به سؤالات پاسخ داده‌اند و، در هیچ‌یک از ابعاد، رضایت و به هیچ‌یک از آن‌ها دید چندان مثبتی ندارند و در حد متوسط به آن‌ها پاسخ داده‌اند. در گویه‌های مربوط به بُعد اقتصادی، منافع اقتصادی گردشگری برای منطقه و بومیان در حد متوسط و کم، اشتغال‌زایی و شغل مناسب هم در حد متوسط، کم و حتی بسیار کم است. سرمایه‌گذاری‌های جدید در منطقه در حد متوسط است که می‌تواند به علت ناشناخته بودن منطقه از لحاظ گردشگری باشد. کالاها و خدمات در منطقه هم چندان رشد قابل توجهی نداشته است. گردشگری تا حدی سبب گرانی زمین و مسکن شده که به علت ویلاسازی در این منطقه خوش آب‌وهوا است. مدیران روستایی دید چندان مطمئن و مثبتی به رونق گردشگری

در آینده ندارند، ولی از دید آن‌ها این منطقه می‌تواند با سایر مناطق گردشگری نزدیک رقابت کند. در بُعد محیطی، می‌توان بیان کرد که زمین‌های کشاورزی زراعی به تدریج در حال تبدیل شدن به مسکن و اقامتگاه هستند که، همان‌طوری که قبلاً هم اشاره شد، به علت ویلاسازی در منطقه است. مسئولان منطقه برنامه‌های مناسب کمی برای مهار آلودگی‌های محیطی گردشگری دارند. جمع‌آوری و دفع مناسب زباله و فاضلاب به درستی انجام نمی‌شود. آلودگی‌های صوتی ناشی از گردشگری، به‌ویژه در روزهای تعطیل و ورود گردشگران به منطقه، موجب آزار بومیان ساکن است. قانون برای حفاظت از گونه‌های کمیاب گیاهی و جانوری برای تمامی آن‌ها وجود ندارد؛ مثلاً، بزهای کوهی شهرستان پاوه با چنین قوانینی حمایت و حفاظت می‌شوند. گردشگری به بهبود وضعیت جاده‌ها، به‌خصوص در

مناطق روستایی (به‌ویژه روستاهای پاوه)، و ورود امکانات و خدمات عمومی کمک چندانی نکرده است. آثار و بناهای تاریخی و گردشگری بسیار کم و شاید بتوان گفت اصلاً، با وجود زلزله خیز بودن منطقه، در مقابل زلزله مقاوم‌سازی نشده است. از مناطق و سایت‌های ویژه فرهنگی و طبیعی بسیار کم حمایت و حفاظت شده است. از لحاظ اجتماعی - فرهنگی، می‌توان این‌طور استنباط کرد که مردم از توسعه گردشگری در حد متوسط و کم رضایت دارند. مشاغل گردشگری برای زنان بسیار کم و همین شغل‌ها نیز بسیار ابتدایی هستند، درحالی‌که مشاغل رده‌بالا تر به مردان تعلق دارد. مردم محلی، به‌خصوص روستاییان، از ورود بعضی از گردشگران که به زمین‌های زراعی آسیب می‌زنند یا از لحاظ فرهنگی با آن‌ها همخوانی ندارند ناراضی هستند، حتی در بعضی روستاها، اهالی روستا مواعی ایجاد کرده‌اند تا گردشگران با اتومبیل‌های خود وارد روستا نشوند. گردشگری به بهبود و حفظ آداب و رسوم، فرهنگ محلی و صنایع دستی کمک نکرده است و بیشتر آن‌ها در حال فراموشی هستند. مردم محلی، به این دلیل که دید مثبتی به گردشگری ندارند و با منافع حاصل از گردشگری ناآشنا هستند، در تصمیمات و حل مشکلات همکاری‌های لازم را نمی‌کنند. مسئولان و متولیان اصلاً برنامه‌های مناسبی برای مدیریت تعارض‌های فرهنگی میزبان و گردشگر ندارند که همه این‌ها می‌تواند به دلیل آگاه‌نکردن مردم از طریق جلسه‌ها و نشست‌ها و مانند آن‌ها باشد. مدیران روستایی اعتقاد دارند پاوه جذابیت و قابلیت لازم را برای توسعه و جذب گردشگر دارد، ولی به‌علت مشکلات یادشده با گسترش و توسعه گردشگری در منطقه چندان موافق نیستند. درنهایت، می‌توان بیان کرد که بخش عمده مشکلاتی که ذکر شد ناشی از عدم آگاهی مردم و مسئولان از منافع گردشگری و نداشتن برنامه مناسب و جامع در این زمینه است. همچنین، در این تحقیق، برای بررسی وضعیت بوم‌گردی شهرستان پاوه، از آزمون کولموگروف اسمیرنوف و آزمون t تک‌نمونه‌ای استفاده شد. در جدول ۳، نتایج آزمون کولموگروف اسمیرنوف با توجه به نرمال بودن توزیع داده‌ها ارائه شده است. این نتایج حاکی از

آن است که تمامی ابعاد وضعیت بوم‌گردی (اقتصادی، زیست‌محیطی و اجتماعی - فرهنگی) از مفروضه نرمال بودن پیروی می‌کنند ($P > 0.05$).

جدول ۳: بررسی توزیع نرمال بودن داده‌ها به کمک آزمون کولموگروف^۱

ابعاد	آزمون کولموگروف اسمیرنوف		
	آماره	Df	Sig.
اقتصادی	۰/۱۱	۳۰	۰/۲۰
محیطی	۰/۱۴	۳۰	۰/۰۹
اجتماعی - فرهنگی	۰/۱۱	۳۰	۰/۲۰
نمره کل	۰/۰۹	۳۰	۰/۲۰

جدول ۴: میانگین، انحراف استاندارد برای نمرات متغیرهای پژوهش

میانگین (انحراف استاندارد)	کمینه	بیشینه	
اقتصادی (۲/۴۵) ۲۸/۴۸	۲۴	۳۳	
محیطی (۲/۷۲) ۲۳/۹۰	۱۷	۳۲	
اجتماعی - فرهنگی (۳/۰۵) ۲۸/۶۸	۲۲	۳۶	
نمره کل (۶/۰۲) ۸۱/۰۶	۶۹	۹۹	

جدول ۵: آزمون t تک‌نمونه‌ای برای بررسی نمرات متغیرهای پژوهش

ابعاد	t	Df	Sig. (2-tailed)
اقتصادی	۱/۱۸	۱۱۹	۰/۱۱
محیطی	۰/۰۹	۱۱۹	۰/۱۶
اجتماعی - فرهنگی	۱/۰۲	۱۱۹	۰/۱۳
نمره کل	۱/۷۹	۱۱۹	۰/۰۹

جدول ۵ نشان می‌دهد که هیچ‌یک از ابعاد و نمره کل مربوط به وضعیت بوم‌گردی در آزمون t تک‌نمونه‌ای معنادار نیستند ($p > ۰/۰۵$). نتایج نشان داده است که بعد اقتصادی از نظر آماری معنادار نیست ($t = ۱/۱۸$ ، $p > ۰/۰۵$)؛ به این معنی که وضعیت اقتصادی بوم‌گردی در شهرستان پاوه از اصول پایداری پیروی نمی‌کند. همچنین، نتایج نشان می‌دهد که بعد

۱. جداول ۳ تا ۶ براساس محاسبات نگارنده در سال ۱۳۹۹ تنظیم شده است.

اجتماعی- فرهنگی، شاخص‌های اشتغال زنان با نمره (t=۱/۰۸)، حفظ آداب و رسوم و فرهنگ محلی با نمره (t=۰/۶۶) و تعامل بین گردشگران و مردم محلی با نمره (t=۱/۰۲) از نظر آماری معنادار نیستند. نتایج حاکی از آن است که هیچ‌یک از نمرات شاخص‌ها از نظر آماری معنادار نیستند. بنابراین، می‌توان گفت که وضعیت بوم‌گردی موجود در شهرستان پاوه در هیچ‌یک از شاخص‌های اشتغال‌زایی، درآمدزایی، قیمت زمین و مسکن، کاربری اراضی، آلودگی، حفظ گونه‌های جانوری، گیاهی و آثار تاریخی، افزایش امکانات و خدمات زیربنایی، اشتغال زنان، حفظ آداب و رسوم، تعامل بین گردشگران و مردم محلی و مشارکت از اصول پایداری پیروی نمی‌کند.

جدول‌ها و آمارها نشان می‌دهند که بوم‌گردی شهرستان پاوه در وضعیت مناسب و پایدار نیست و علت آن را می‌توان در نبودن برنامه‌های جامع و صحیح گردشگری از سوی مسئولان، ناآگاهی مردم محلی و مسئولان از منافع گردشگری پایدار، عدم اطلاع‌رسانی مسئولان به مردم در این زمینه و حتی عدم هماهنگی بین ارگان‌های گوناگون منطقه و استان و همچنین طرح‌های گردشگری که به‌درستی تدوین و اجرا نشده‌اند جست‌وجو کرد.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

گردشگری در شهرستان پاوه بیشتر برپایه طبیعت آن استوار است که می‌توان آن را در قالب بوم‌گردی بررسی کرد. وضعیت بدون برنامه‌ریزی و نامناسب گردشگری و بوم‌گردی در این شهرستان، با وجود استعداد فراوان، سبب مشکلات بسیار زیست‌محیطی برای طبیعت بکر و زیبای آن و مشکلات اقتصادی و اجتماعی- فرهنگی برای بومیان ساکن در منطقه می‌شود که نارضایتی آنان و حتی گردشگران را به همراه خواهد داشت. نتایج حاصل از پژوهش حاضر نشان می‌دهد که گردشگری در منطقه پاوه پایدار نیست و بوم‌گردی در هیچ‌یک از شاخص‌های مربوط به بُعد اقتصادی (اشتغال‌زایی، درآمدزایی قیمت زمین و مسکن) پایدار نیست. همچنین، بوم‌گردی در هیچ‌یک شاخص‌های مربوط به بُعد زیست‌محیطی (کاربری زمین، آلودگی، حفظ گونه‌های

زیست‌محیطی از نظر آماری معنادار نیست (t=۰/۰۹، p>۰/۰۵)؛ به این معنی که وضعیت زیست‌محیطی بوم‌گردی در شهرستان پاوه از اصول پایداری پیروی نمی‌کند. علاوه بر این، بُعد اجتماعی- فرهنگی نیز از نظر آماری معنادار نیست (t=۰/۰۹، p>۰/۰۵)؛ به این معنی که وضعیت اجتماعی- فرهنگی بوم‌گردی در شهرستان پاوه از اصول پایداری پیروی نمی‌کند. در نهایت، نمره کل (t=۱/۷۹) از نظر آماری معنادار نیست، پس می‌توان نتیجه گرفت که وضعیت بوم‌گردی و گردشگری منطقه پاوه در ابعاد پایداری (اقتصادی، زیست‌محیطی و اجتماعی- فرهنگی) از اصول پیروی نمی‌کنند و در جایگاه مناسب خود قرار ندارد.

جدول ۶: آزمون t تک‌نمونه‌ای برای بررسی نمرات متغیرهای

پژوهش

شاخص‌ها	t	df	Sig. (2-tailed)
اشتغال‌زایی	۰/۵۹	۱۱۹	۰/۴۲
درآمدزایی	۰/۲۷	۱۱۹	۰/۳۸
قیمت زمین و مسکن	۰/۱۶	۱۱۹	۰/۲۷
کاربری زمین	۰/۷۳	۱۱۹	۰/۳۳
آلودگی	۱/۰۱	۱۱۹	۰/۱۳
حفظ گونه‌های جانوری، گیاهی و آثار تاریخی	۰/۱۰	۱۱۹	۰/۱۸
افزایش امکانات و خدمات زیربنایی	۰/۸۸	۱۱۹	۰/۲۲
اشتغال زنان	۱/۰۸	۱۱۹	۰/۱۰
حفظ آداب و رسوم	۰/۶۶	۱۱۹	۰/۱۳
تعامل بین گردشگران و مردم محلی	۱/۰۲	۱۱۹	۰/۰۹
مشارکت	۱/۱۲	۱۱۹	۰/۱۰

جدول ۶ نشان می‌دهد که هیچ‌یک از شاخص‌های مربوط به وضعیت بوم‌گردی در آزمون t تک‌نمونه‌ای معنادار نیستند (p>۰/۰۵). در بُعد اقتصادی، شاخص‌های اشتغال‌زایی با نمره (t=۰/۵۹)، درآمدزایی با نمره (t=۰/۲۷) و قیمت زمین و مسکن با نمره (t=۰/۱۶) از نظر آماری معنادار نیستند. در بُعد زیست‌محیطی، شاخص‌های کاربری اراضی با نمره (t=۰/۷۳)، آلودگی با نمره (t=۱/۰۱)، حفظ گونه‌های گیاهی و جانوری و آثار تاریخی با نمره (t=۰/۱۰) و افزایش امکانات و خدمات زیربنایی با نمره (t=۰/۸۸) از نظر آماری معنادار نیستند. در بُعد

جانوری و گیاهی و آثار تاریخی و افزایش امکانات و خدمات زیربنایی) پایدار نیست. علاوه بر این، در شاخص‌های بُعد اجتماعی- فرهنگی (اشتغال زنان، حفظ آداب و رسوم و فرهنگ محلی، تعامل و مشارکت) نیز پایدار نیست. بنابراین، گردشگری و بوم‌گردی در شهرستان پایه از اصول پایداری پیروی نمی‌کند. این امر میزان آسیب‌پذیری آن را افزایش می‌دهد. شرایط زیرساختی شهرستان به توسعه گردشگری آن نمی‌انجامد و باید خدمات زیربنایی بیشتری ایجاد شود تا گردشگری آن پایدار شود. برای تبدیل توسعه گردشگری به توسعه اقتصادی، برنامه‌ریزی اساسی لازم است. بنابراین، برنامه‌ریزی جامع، مناسب و قابل اجرا از الزامات توسعه گردشگری پایدار این منطقه است. علاوه بر آن، نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد که نارسایی‌های موجود در منطقه در عدم توسعه گردشگری و بوم‌گردی پایدار نقش اساسی دارد. متأسفانه، نبود زیرساخت‌های لازم برای گردشگری و بوم‌گردی و ضعف مدیریت و بی‌برنامه‌بودن گردشگری در نظام اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی و زیست‌محیطی تأثیرات منفی دارد. استفاده بیش‌ازحد گردشگران از محیط شکننده و حساس طبیعی خسارت‌های اکولوژیکی فراوان در پی دارد. مواردی مانند از بین رفتن گیاهان، آلودگی آب‌وهوا و خاک، تولید زباله و باقی‌گذاشتن آن‌ها در محل موجب خسارات و صدمات جبران‌ناپذیری به چرخه زیستی و مخدوش شدن جریان‌های طبیعی محیط‌زیست شده است. ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل نقش مهمی در کاهش مراجعه‌کنندگان و گردشگران به این منطقه دارد و ضعف اخلاق زیست‌محیطی هم موجب تحلیل‌رفتن پوشش گیاهی و درختان می‌شود. امکان بروز رفتارهای غضب‌آلود اهالی با گردشگران، به دلیل مشاهده تفاوت‌های رفتاری و اخلاقی، می‌تواند از آثار منفی اجتماعی- فرهنگی گردشگری در منطقه باشد. مواردی مانند افزایش قیمت کالاهایی که برای زندگی روزمره مردم لازم‌اند و فصلی‌بودن گردشگری در منطقه و افزایش بیکاری در فضولی که گردشگری رونق ندارد نیز از تبعات منفی اقتصادی گردشگری در منطقه است. بنابراین، در این شهرستان، بوم‌گردی نیازمند توجه، برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری مناسب و مدیریت کارآمد است.

پیشنهادها

با توجه به نتایج بررسی‌های انجام‌شده و مسایلی که در زمینه پایداری گردشگری شهرستان پایه وجود دارد، نیاز به اقدامات متعددی در این حوزه احساس می‌شود از جمله تأکید بر توسعه بوم‌گردی و طبیعت‌گردی به دلیل توانمندبودن منطقه برای توسعه این نوع گردشگری و بسترسازی و خلق فرصت‌های سرمایه‌گذاری و جذب سرمایه‌گذاران در منطقه برای ایجاد فرصت‌های اشتغال برای مردم محلی با توجه به قابلیت‌های موجود. علاوه بر این موارد، پیشنهادهای زیر نیز ارائه می‌شود:

- ۱- تقویت و بازسازی زیرساخت‌های گردشگری و ایجاد زیرساخت‌های جدید در منطقه برای جذب بیشتر گردشگران؛

- ۲- بهره‌گیری بهینه و هدفمند از افزایش انگیزه و تمایل مسافرت در بین طبقه شهرنشین برای بهره‌برداری از جاذبه‌ها و محصولات گردشگری به منظور ایجاد اشتغال و درآمد برای ساکنان منطقه مورد مطالعه؛

- ۳- تنوع‌بخشی به امکانات و خدمات گردشگری به منظور جلب رضایت گردشگران و نیز افزایش تعداد گردشگران؛

- ۴- دخیل کردن جامعه محلی در تصمیم‌گیری‌های مرتبط با توسعه منطقه به منظور حفاظت و تقویت روحیه مشارکت بومی؛

- ۵- جلوگیری از تخریب پوشش گیاهی منطقه از طریق آموزش گردشگران و مردم منطقه از طریق نشست‌ها و جلسات گوناگون با مردم منطقه مورد مطالعه و نصب و چاپ بروشور برای گردشگران؛

- ۶- توسعه و تجهیز امکانات حمل‌ونقل منطقه به منظور تسهیل رفت‌وآمد گردشگران؛

- ۷- یافتن قابلیت گردشگری با تأکید بر فرهنگ و تاریخ منطقه برای برنامه‌ریزی و بهره‌مندی از مواهب فرهنگی و تاریخی؛

- ۸- بازنگری در مدیریت گردشگری منطقه و انتخاب مدیریتی واحد به منظور توسعه و پیشبرد اهداف گردشگری پایدار؛

۹- توسعه بافت و ساختار معماری سنتی از طریق بسترسازی و ایجاد انگیزه برای توسعه سنت‌های معماری و

۱۰- جلب مشارکت‌های مردمی در ترویج، حفاظت و بهره‌مندی پایدار از منابع طبیعی، تاریخی و فرهنگی گردشگری منطقه و جلوگیری از تخریب زیست‌محیطی و تاریخی و فرهنگی.

منابع

ابراهیم‌زاده، عیسی، ملکی، گل‌آفرین و فرهادی‌نژاد، حسین (۱۳۹۴). برنامه‌ریزی استراتژیک و توسعه گردشگری با تأکید بر توسعه پایدار در ناحیه خرم‌آباد. جغرافیا و آمایش شهری منطقه‌ای، ۱۴(۱)، ۱-۲۴.

رضایان، سحر، جوزی، سیدعلی و پیراسته، اسما (۱۳۸۷). ارائه برنامه مدیریت راهبردی توسعه طبیعت‌گردی در استان چهارمحال بختیاری. مجله تحقیقات منابع طبیعی تجدیدشونده، ۳(۲)، ۳۱-۴۰.

زاهدی، شمس‌السادات (۱۳۹۳). مبانی توریسم و اکوتوریسم پایدار (با تأکید بر محیط‌زیست). تهران: دانشگاه علامه طباطبایی.

سپهر، عادل و صفراآبادی، اعظم (۱۳۹۱). تحلیل شاخص‌های اثرگذار بر توسعه اکوتوریسم در مناطق بیابانی. نشریه پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۴۵(۴)، ۱۳۷-۱۵۴.

طلیعه علیا، زهرا (۱۳۹۰). وضعیت حقوقی اکوتوریسم در ایران. تعالی حقوق، ۳(۱۱)، ۱۲۹-۱۴۰.

فاضل‌نیا، غریب و هدایتی، صلاح (۱۳۸۹). راهبردهای مناسب برای توسعه گردشگری دریاچه زریوار. نشریه جغرافیا و توسعه، ۸(۱۹)، ۱۴۵-۱۷۰.

قدمی، مصطفی و غلامیان‌بایی، محمد (۱۳۹۳). اثرات گردشگری: پیامدها، چارچوب‌ها و سیاست‌ها. تهران: مه‌کامه.

مافی غلامی، داوود و یارعلی، نبی‌الله (۱۳۹۱). ارزیابی توان زیست‌محیطی جهت تعیین نواحی مناسب توسعه

طبیعت‌گردی در استان چهارمحال و بختیاری. مجله تحقیقات منابع طبیعی تجدیدشونده، ۳(۲)، ۳۱-۴۰.

مقصودی، مهران، شمسی‌پور، علی‌اکبر، نوربخش، فاطمه و یزدان‌پناه اسرمی، مهدی (۱۳۹۰). تحلیل و ارزیابی پتانسیل‌ها و راهبردهای توسعه اکوتوریسم در منطقه مرنجاب. مطالعه جغرافیایی مناطق خشک، ۲(۷)، ۲۵-۴۱.

میسون، پیتر (۱۳۹۰). گردشگری: اثرات، برنامه‌ریزی و مدیریت، ترجمه روزبه میرزایی و پونه ترابیان. تهران: ترمه.

نگارش، حسین، بهروز، پروانه و مهدی‌نسب، مهدی (۱۳۹۲). امکان‌سنجی توسعه گردشگری تالاب‌های پلدختر براساس مدل تحلیلی SWOT. چشم‌انداز جغرافیایی (مطالعات انسانی)، ۸(۲۲)، ۱-۱۴.

Amerta, I. M. S. (2017). Community Based Tourism Development. *International Journal of Social Sciences and Humanities (IJSSH)*, 1(3), 97-107.

Chiu, Y. T. H., Lee, W. I., & Chen, T. H. (2014). Environmentally responsible behavior in ecotourism: Antecedent & implications. *Tourism Management*, 40, 321-329.

Koens, J. F., Dieperink, C., & Miranda, M. (2009). Ecotourism as a development strategy: Experiences from Costa Rica. *Environment, Development and Sustainability*, 11(6), 1225-1237.

Lin, L. Z., & Lu, C. F. (2012). Fuzzy group decision-making in the measurement of ecotourism sustainability potential. *Group Decision and Negotiation*, 22(6), 1051-1079.

Jalani, J. O. (2012). Local people's perception on the impacts & importance of ecotourism in Sabang, Palwan, Philippines. *Procedia-Social & Behavioral Sciences*, 57, 247-254.

Stoddard, J. E.; Evanes, M. R., & Dave, D. S. (2008). Sustainable tourism: The case of the Blue Ridge National Heritage area. *Cornell Hospitality Quarterly*, 49(3), 245-257.

Wall, J. (1997). Is ecotourism sustainable? *Environmental Management*, 21(4), 483-491.

Yoo, B., Donthu, N., & Lee, S. (2000). An Examination of Selected Marketing Mix Elements and Brand Equity. *Journal of Marketing Research*, 24, 258-270

Study on Aspects of Tourism Sustainability in the County of Paveh

Sohrab Amirian¹

Abstract

One of the strategies that have recently been considered in many countries is the tourism development in deprived areas which also have the necessary capabilities to expand tourism. Now eco-tourism is an essential part of tourism activities globally, and it is based on the benefits of nature. Paveh city, due to its abundant natural and historical attractions, can attract many tourists. The purpose of this article is to investigate and analyze the tourism situation in the county of Paveh, with an emphasis on sustainability. The research method is descriptive-analytical, and the library (documents) and field (questionnaires and interviews) method is used for data collection. Statistical methods (descriptive and inferential), including one sample T-test and Kolmogorov, were used to analyze the data. The results of the survey of tourism and Eco-tourism in the region showed that none of the indicators related to economic, environmental aspects, and indicators associated with the socio-cultural dimension is not sustainable. In general, the results revealed that tourism and Eco-tourism are not sustainable in Paveh and the threshold of vulnerability increases. Therefore comprehensive, appropriate, and applicable planning is one of the tourism requirements in this region, and it also requires considerable attention.

Keywords: Tourism, Tourism dimension, Sustainability, County of Paveh

نشریه جغرافیای و اوقات فراغت
دوره ۶، شماره ۱۲، پاییز و زمستان ۱۴۰۰

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

¹. Assistant Professor of Geography and Urban Planning, Payame Noor University, Tehran, Iran